

חג הפסח תשפ"ה

מבאר תורתו של
מרח הגה"צ
רבי יונה הלוי
פארסט זצ"ל

בעהמח"ס דברי יונה
וראשו ישיבת דנייטרא

דברי יונה

עובדות ומאמרים על חג הפסח הבעל"ט

ויסופר שהגה"ק מבארדיטשוב זי"ע שלח פעם את משמשו בערב פסח אחר זמן אכילת חמץ לקנות עבדו ככר לחם בחנותו של היהודי המשמש שהתפלא עד למאוד חזקה עליו פקודת רבו והלך לבקש בחנות של יהודי לחם חמץ וכמוכן שלא מצא וככה הלך מחנות לחנות וחזר בידים ריקניות. כשבא לפני רבו הקדוש בלי לחם פקד עליו הרה"ק לשוב שנית ולחפש בשוק מטפחת משי יקרה בחנות היהודי (מסחר זה נאסר בימים ההם מטעם חוקי המדינה כי היו מבריחים את המכס ע"י הבאתם מן החוץ). הלך המשמש לקיים פקודת רבו ותוך איזה רגעים חזר אל הרבי כשבידו מטפחת של משי.

נענה הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע ואמר רבש"ע הבט משמים וראה הצאר של רוס יושב לו כך וכך חיילות כך וכך שוטרים וכולם שומרים אצל הגבול שלא יברחו את המכס ואעפ"כ לא הועילו כל החיילים והשוטרים ותוך כמה רגעים השגתי מטפחת של משי מסחורה שאסור להחזיקה עפ"י חוקי המדינה ולעומת זה אתה רבש"ע אין לך חיילים ושוטרים לשמור עלינו אם לא נברח משהו חמץ ואעפ"כ כיון שכתבת בתורתך "ולא יראה לך חמץ" לא נמצא אפי' ככר לחם א' אצל שום יהודי מי כעמד ישראל שאינם צריכים לשומר ולשוטר ומושל מקיימים גזירותיך ומצותיך עכד"ק, הרי שאין לך שומר טוב מן האדם בעצמו שכאשר הוא מתבונן בדעתו ומביט בעין שכלו ומחשב הפסד מצוה כנגד שכרה. (דברי יונה חלק א' דף קע"ב)

והשי"ת יעזור שיוכלו להתכונן בכוחות דקדושה לקראת החג הקדוש להזהר ממשוהו חמץ ודכירנא שפעם נתהוה שאלה בפסח אצל מרח מנייטרא זצ"ל שנמצא חטה היה זאת בשביעי או באחרון של פסח ומרח זצ"ל הפך לבן כסיד ההיכל מחומרת החשש משהו חמץ. ובכל פעם כשעבר ימי החג ולא היה שאלה בחימוץ היה בשמחה שלא היה מכשול ח"ו. ואוכל להגיד לכם שהלא הייתי אח"כ במחנות ההסגר וראיתי כמה פעמים חרדת אנשים לקראת המוות ל"ע אבל לא היה כחרדה ההוא שראיתי אז אצל מרח זצ"ל מחשש משהו חמץ, וע"י שמתכוונים בהתמדת הלימוד ובהכנה דקדושה נזכה לחג כשר ושמוח וכו"ס. (דברי יונה חלק א' דף ר"ח)

ועד"ז כשקורין את ההלל ומברכים לפניו אשר קדשנו במצותיו וצונו לקרוא את ההלל ולכא"ו מה פירוש הברכה דמשמע שאנו אומרים להקב"ה שצויתנו לקרוא את ההלל, אך הענין בזה לפי שהאדם מתבונן בנפשו איך נגש לומר הלל בפיו המחולל כ"כ בדברים בטלים ואסורים, ויחשוב בנפשו רבש"ע איך אפתח שפתי לומר הלל לפניך, ולכך בא כמתרץ א"ע לומר הן אמת שבעצמי לא הייתי יכול לבטא ולקרא את ההלל, אך מה אעשה ואתה צויתנו לקיים מצוה זו ולפיכך אין בכחי לפטור א"ע מן המצוה. (ד"ד קפ"ו)

אומרים בהגש"פ אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דינו.

כי לפי ערך גודל ההכנה שזכו בני ישראל נשפעה עליהם קדושה והשתוקקות נפלאה לקבל את התורה, עד שהיו נוטלים את התורה מבלי יכולת להמתין שתניתן להם. יזכנו השי"ת שנוכל להתחזק בהכנה הראוי, לתקן מידותינו ולהתרגל בקדושה ובטהרה. (דברי יונה חלק א' דף קפ"ד)

ובזה יש לפרש מה שאומרים בהגדה של פסח בסדר הסימנים צפון ברך הלל נרצה, הלב הוא צפון.

וכמו שקראו החוה"ל לעבודת הלב, מצפון, שהוא צפון ונסתר בתוך האדם, וכמשבחים ומהללים להשי"ת, צריכים לזה עבודת הלב שיצאו מעומקא דליבא, ואז הוא לרצון לפני אדון כל, וזהו צפון בך, אם הלב שהוא צפון משתתף בברכתו, והוא מברך ומהלל לה' מעומקא דליבא, אז הלל נרצה, שההלל מתקבל לרצון לפני אדון כל, משא"כ אם הוא מברך ומהלל רק בפה באיברי המעשה, ואין בזה השתתפות הלב. (דברי יונה חלק ב' דף רנ"א)

כפי שמוכח בשם הרה"ק מאפטא זצ"ל על הפסוק [אסתר ו' א] בלילה ההוא נדדה שנת המלך וגו' ודרשו ז"ל [מגילה טו:] שנת מלכו של עולם נדדו עליונים נדדו תחתונים דהנה ג' ימי התענית שגור מרדכי היה גם ביום ראשון של פסח וכוונתו היה לעורר סנגוריא בעליונים על ישראל כי כשיבוא ליל התקדש חג ויתעורר בשמים סדר ההגדה וקיום המצות שישראל מקיימים בלילה זה והרי עתה כשיראו החסרון הגדול בזה יתעורר זכות על עם ישראל לראות מה שיחסר בעולם אם ח"ו יקיים המן גזירתו וז"ש ויאמר להביא את ספר הזכרונות וימצא כתוב אשר הגיד מרדכי וגו' היינו סדר ההגדה שהיה מרדכי רגיל לומר בליל קדוש הלז וע"ז התעורר רחמי שמים על ישראל.

ובתוך ענין החשיבות של קיום מצוה יש גם ענין נוסף שמעורר רחמי שמים על ישראל דהנה ע"י שמתברר גודל החשיבות שיש בקיום מצוה הרי לעומת זה אנו רואים גודל היראת חטא שיש אצל ישראל קדושים דמצונו שגורו לפעמים לביטול מצוה וכגון בנטילת לולב ותקיעת שופר בשבת שגורו שמא יעביטנו ד"א וכו' ואף שהוא גזירה רחוקה וכמש"כ התוס' [סוכה ל:]. אמנם לגודל היראת חטא הסכימו לבטל קיום מצוה למרות גודל החשיבות שבה כדי שלא יכשלו ח"ו בחשש דחשש של עבירה. (דברי יונה חלק א' דף צ"ה)

אסוקי שמעתתא

דברי פלפול בגמ' פסחים צט:

אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב

ויסב אלקים את העם דרך ים סוף וגו'

ובמדרש מכאן אמרו רבותינו (פסחים צט): אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב ופי' שם בתוס' דס"ד דהסיבה עני לא חשיבא הסיבה דאין לו על מה להסב ואין זה דרך חירות קמ"ל דחייב להסב. וצ"ב מה שייכות של הלכה זו לפסוק ויסב אלקים את העם. בענין הסיבה איתא בירושלמי אהא דכפאו ואכל מצה דתליא אי מצות צריכות כוונה, דהיינו דוקא כשלא היסב דאם הסב הרי הוכיח דכוון לשם מצות מצה ועפי"ז פירש הצפנת פענה (בפ"ו מהל' חמץ ומצה) מה שדקדקו חז"ל במס' ר"ה כח. שכפאווהו פרסיים, ומאי שנא פרסיים משאר אומות, אלא דכיון דבעי לדקדק מהא דמצות אין צריכות כוונה ואילו היה המדובר בכפאווהו שאר אומות, הוה מצי לדחות דהא דיצא משום דאיירי דהיסב ובוה הוכיח שכונתו לשם מצוה אבל בלא הסיבה לא יצא משום דמצות צריכות כוונה לכך אומר שכפאווהו פרסיים שאמרו במס' ברכות (דף מו) שרוב אכילתן בהסיבה וא"כ כשהם כופין לאכול הרי כפאווהו לאכול בהסיבה כפי סדר אכילתם וא"כ לא שייך לומר שההסיבה מוכיחה על הכוונה, ושפיר מוכח דמצוות א"צ כוונה.

ונבוא לבאר בענין הסיבה העני, דהנה העני חושב בלבו שאין שייכות אצלו הסיבה, שהרי הסיבה הוא דרך חירות, וזה העני הרי כל ימיו בעבדות, ומרגיש בנפשו שעבוד כלפי כל אחד ואחד אכן לאמתו של דבר אין הדבר כן כי יסורי העוני לטובתו הם וזוכה למירוק עוונות על ידם וכמו שרגיל היה החפץ חיים לומר שלולי היסורים לא היינו יכולים לעמוד בדין וכשעומדים בדין יש שהעשיר מתברך בלבבו הלאוי היה יכול להחליף עצמו עם העני וא"כ שפיר ראוייה ההסיבה לעני כי החירות האמתית הוא כמו שאחז"ל (אבות פ"ו מ"ב) אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה, ורק זה שמשועבד לתאוותיו ואינו יכול להתגבר נגדם הוא העבד האמיתי וכן ענין החירות שבהסיבה הוא כי מורה שאינו משועבד כ"כ בתאוות האכילה כי מקרב את המאכל אליו ולא שמקרב עצמו אל המאכל והרי הוא בן חורין מתאוותיו. והנה אחז"ל שהיו יכולים ישראל להגיע לא"י בזמן קצר של אחד עשר יום או ג' ימים ואמנם למעשה סובבו במדבר במשך ארבעים שנה והיתה בזה תועלת לישראל כמבואר במדרשים ובפרשי התורה שעי"ז נבללה התורה בגופן ונתחזקה האמונה אצלם ואכלו את המן וראו בעיניהם היאך שהקב"ה הוא המפרנס ומכין צרכיו של כל אחד.

ובזה מבואר שייכות ההלכה של הסיבה העני לפסוק ויסב אלקים את העם כי כמו שהיסב הקב"ה את העם דרך המדבר מ' שנה ולא הולכים בדרך קצרה כי כדאי הוא הקושי והטורח כדי לזכות לתורה כן הדבר אצל העני שראוי הוא להסב על אף שהוא מיוסר ביסורי העוני כי טובה היא לנפשו והוא הבן חורין האמיתי. בספר החינוך מבואר בהרבה מקומות היסוד שהאדם נפעל כפי פעולותיו וביחוד הרחיב הדברים במצוה ט"ז בפסוק ועצם לא תשברו בו וביאר שמה שצוותה התורה הרבה דברים לזכרון יציאת מצרים כי הפעולות הרבות יפעלו על האדם ואף הצדיק הגמור אם יתחבר בחברת הרשעים סופו שיהפך להיות כמותם ובהיפוך אף הרשע הגמור כאשר יתחבר עם הצדיקים ויעשה פעולות טובות, במשך הזמן יסור ממנו הרגלו הרע ויהפך להיות צדיק עיי"ש בדבריו הקדושים ומבואר שכל פעולה טובה שהאדם עושה משנית אותו והוא נעשה כאיש אחר.

וכעין העובדא אצל הרה"ק מלובלין זצ"ל שהיו ב' חברים האחד חסיד והאחד מתנגד, ופעם אחת הזכיר החסיד את שם חברו המתנגד בקיטל לפני החוזה מלובלין, וכשהיט בקיטל נענה ואמר שלא ישר הוא בעיניו, אכן החסיד שהכיר בחברו המתנגד שהוא איש ישר הזכירו פעם שנית לאחר זמן ואז נענה החוזה ואמר שהוא מאיר, והיה הדבר לתמיהה בעיני החסיד, וכששב

לעילוי נשמת מוה"ר טובי' אביגדור בן ר' אברהם צבי ז"ל

נלב"ע ט"ז שבט תשפ"ה
ת.צ.צ.ה.

לעירו שאל את חברו מה קרה עמו בתקופה זו שלא היה בביתו ונתברר כי בשעה שמסר הקיטל בפעם הראשונה היה אז ת"ח עני אצל המתנגד הזה וביקש ממנו שייסעו בקיבוץ צדקה, ואמר לפניו איזה פלפול והמתנגד שהיה חריף דחה את פלפולו וגם דחה בקשתו באמרו שאין לו פנאי לקבץ צדקה עבורו והעני הלך ממנו בפחי נפש והחוזה שראה בעיניו הבדולחים את אשר עשה, נענה שלא ישר הוא בעיניו אמנם תיקף אח"כ תעורר בתשובה על מעשהו והלך לדרוש אחריו בכל העיר עד שמצאו ואמר לו ישוב על פלפולו וגם הלך לקבץ ממון עבורו וכשראה זאת החוזה אמר שהוא מאיר, והיינו כנ"ל שהפעולה הטובה משנית את האדם ונעשה איש אחר לגמרי כי האדם נפעל כפי פעולותיו.

ועל כן יש לדעת שאם חושב בחור לפעמים שכפי מדרגתו אתמול כן מדרגתו היום וכן ישאר גם מכאן ולהבא בלי שום שנוי הרי זה מדמיונות הכזב שמטעה הבעל דבר את בני האדם כי אף אם לא התמיד עד עתה בלימודו יכול הוא להשתנות מכאן ואילך והרי כבר היו ג"כ זמנים שבהם התמיד בלימודו ואחז"ל (מגילה ז) יגעת ולא מצאת אל תאמין והיינו שאם לא מצאת בהכרח שעדיין לא יצאת ידי חובת היגיעה, כי בשמים נמדד שיעור היגיעה הנדרש מכל אחד ואחד. והשי"ת יא בעזרכם שתזכו להתייגע בתורה ומצוות, ובמדות טובות שהם יסוד גדול בתורה ורבינו מנייטרא זצ"ל היה רגיל לומר בענין המדות שקורין להם מדות טובות ומדות רעות, שהכוונה כי כל ענין צריך להיות מדור במשקל הראוי היאך להשתמש בו ולכן נקרא "מדרה", ואם משתמשים במדרה הראויה אז הם נקראים מדות טובות, אבל אם משתמשים בהם שלא במדה הראויה אז הם נקראים מדות רעות, ועכ"פ המדות הם חלק בלתי נפרד מהתורה ויה"ר שנוכח תמיד לעשות ולפעול למען השי"ת ותורתו.

דברי יונה באירישי - לימי הפסח

חז"ל זאגן (פסחים קטז): בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים. דער פשוטער מוכן איז אז מען דארף זיך אריינצוטראכטן אינעם שיעבוד מצרים כאילו מען איז געווען דארטן און מען איז אויסגעלייזט געווארן.

עס אבער באהאלטן אין דעם א כוונה אסאך טיפער, א מענטש ביי זיך איז דאך אזוי געפאלן, וחמושים עליו בני ישראל מארץ מצרים (שמות יג יח), אחד מוחש מאות זאגט דער מדרש (מכילתא שם), איינער פון פינף הונדערט, איך וואלט ווען ארויסגעגאנגען פון מצרים? וואלט איך די זכיה געהאט צו זיין איינס פון די פינף הונדערט? ער האט גארנישט קיין הוה אמינא, ווי נידריג און שפל ער איז, אבער אז ער וועט אזוי טראכטן וועט ער דאך גארנישט טון, זאגט דער בעל הגדה בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, מען דארף טראכטן אז ער וואלט יא ארויסגעגאנגען פון מצרים, מען דארף טראכטן אז מען וועט יא האבן די זכיה משיחין אקעגן צו גיין, נו דארף מען דאך האבן מיט וואס, הגם משיח'ס צייט זעט אויס ווי עס ציט זיך, אבער איך וואלט מיך גארנישט איבער'רעשט, ווען די דורות וואס קומען דאך צו ב"ה, אז זיי זאלן זיין פון די וואס וועלן זוכה זיין מקבל זיין משיחין, אבער מען דארף בעטן און האפן אויף זיך אויך, וויאזוי מען זעט נאר אויס.

עבודה געווענליך מיינט עבודה שבלב זו תפלה (תענית ב.), אבער פאר פסח איז דא די עבודה בבית, מען דארף צוהעלפן טאטע מאמע וואס זיי ארבעטן און פלאגן זיך א גאנץ יאר צו ברענגען פרנסה פאר די קינדער, ממילא ווען עס קומט אזא פסח דארף מען העלפן מיט וואס מען קען נאר, מצד היושר קומט זיך אזויפיל. צוהעלפן טאטע מאמע חוץ פון כיבוד אב ואם איז דאס א יראת שמים זאך, מען דארף דאך אכטונג געבן פאר א משהו חמץ.

ליודיה"ל מרן משה אלישיב ב"ר חיים ז"ל האלשי"ך הק'
יומא דהילולא י"ג ניסן שני - ערב שני"ק צו (שבת הגדול)

ראיתי בשם האלישיך הקדוש לפרש הכתוב (משלי ו ט) עד מתי עצל תשכב. שלא נאמר עד מתי עצל תישן אלא תשכב, ומבאר שלכל אדם יש זמנים טובים שבהם הוא ער, ויש זמנים פחותים שבהם הוא בבחינת ישן, שאז אינו הולך לו, ואינו יכול לעשות כלום, ועל זה אין טענה להאדם, כי כל זמן שהוא ישן הוא ישן, אז אין אל מי לדבר, אבל הטענה היא אחרי שהוא כבר התעורר, עד מתי תמשיך לשכב ולא תקום, אמנם בשעה שהוא בבחינת ישן אז הבעל דבר יאמר בודאי שאי אפשר לעשות כלום, אבל עכשיו שכבר התעוררת ואינך ישן, אז כבר הגיע הזמן להתחיל, וזהו שאמר עד מתי עצל, לא אמר תישן, אלא תשכב, כמה זמן אחרי שקמת משינתך תמשיך לשכב במטה ולא לעשות כלום. (דברי יונה ח"ב דף רע"ה)

ראויים לקבל את התורה, ובלא זה אם לא היו מוכנים כראוי, והיו בבחינת כלי שאינו נקי לגמרי, לא היה יכול התורה להכנס לתוכם. (דברי יונה ח"ב דף ס"ו)

וכמו שמאריך הרמב"ן (ס"פ בא) שהקב"ה לא יעשה אות ומופת בכל דור לעיני כל רשע או כופר, ולזה עשה הנסים והמופתים ביציאת מצרים, וצוה אותו שנעשה לזה תמיד זכרון ואות לאשר ראו עיניו, ונעתיק הדבר אל בנינו עד דור האחרון, וזהו הענין שהרבה מצות הם זכר לייצ"מ, ומן הנסים הגדולים ומפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כולה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין שכל דברינו ומקרינו כולם נסים שאין בהם טבע ומנהגו של עולם, אלא אם יעשה המצות יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם יכרתנו עונשו, הכל בגזירת עליון עיי"ש. (דברי יונה ח"ב דף ר"ח)

הרמב"ן (ס"פ בא) מבאר שזה שהקב"ה הראה ביציאת מצרים שהטבע משועבד לרצונו יתברך, הוא חלק מהשלמות בריאת העולם, שהרי כשברא את עולמו, שזה באמת הנס הגדול ביותר ששייך, אז עדיין לא היה אף אחד בעולם, אח"כ בסוף הבריאה נברא האדם הראשון ומשם נמשך הכל, אבל לא היה אדם שהיה יכול להעיד שראה את הבריאה על ידי הבורא, אבל ביציאת מצרים הכל ראו איך שהקב"ה שיעבד את הטבע, והראה לתבל ומלואו שהוא יכול לעשות כל מה שרוצה עם הבריאה, והכל משועבד לרצונו יתברך, וזו היא הוכחה שברא את העולם יש מאין, נמצא שייציאת מצרים היה זכר למעשה בראשית, כי זהו הוכחה וראיה על מעשה בראשית על ידי הבורא. נמצא שזה חלק מהבריאה והשלמה אליו, ואמר (דברים ד לה) אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו, ואמר (שם לו) מן השמים השמיעך את קולו ליסרך, ועל הארץ הראך את אשו הגדולה ודבריו שמעת מתוך האש, וכל אלו הם הוכחה לבריאת שמים וארץ על ידי בורא הכל, כיון שבידו לשעבד את הטבע לרצונו כנ"ל. (דברי יונה ח"ב דף ש')

הנה מצינו בפי' השבוע (שמות יג יט) ויקח משה את עצמות יוסף עמו כי השבע השביעי וגו' והעליתם את עצמותי מזה אתכם. והנה אמרו"ל [סוטה יג.] ת"ר בא וראה כמה חביבות מצות על משרע"ה שכל ישראל כולם נתעסקו בבזיה והוא נתעסק במצות שנאמר [משלי י] חכם לב יקח מצות, ומנין היה יודע משה רבינו היכן יוסף קבור, אמרו סרח בת אשר נשתירה מאותו הדור הלך משה אצלה אמר לה כלום אתה יודע היכן יוסף קבור, אמרה לו ארון של מתכות עשו לו מצרים וקבעוהו בגילוס הנגר כדי שיתברכו מימיו, הלך משה ועמד על שפת נילוס, אמר לו, יוסף יוסף הגיע העת שנשבע הקב"ה שאני גואל אתכם והגיעה השבועה שהשבעת את ישראל, אם אתה מראה עצמך מוטב, אם לאו הרי אנו מנוקין משבועתך, מיד צף ארוננו של יוסף, ואל תתמה האיך ברזל צף וכו' עיי"ש.

ובמהרש"א שם בחידושי אגדות הקשה דהלא משה רבינו ע"ה עשה כמה נסים, ומהו הפלא שהיה הברזל צף, ומתרג' כיון שעשה כאן דבר שלא נצטוה עליה מהש"ת עיי"ש, ולכאורה יל"ד דמה שישאל עסקו בבזיה זה היה לצד צווי של הש"ת [בראשית טו יד] ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, וא"כ למה מספר בשבחו של משה שנתעסק בעצמות יוסף, כאילו יש בזה גנותו של ישראל ח"ו שעסקו בבזיה. אמנם אפ"ל בזה דהכוונה באופן אחר, דהנה דוקא עכשיו כשעסקו ישראל בבזיה, והיה זאת הענין האחרון של גלות מצרים, התבונן משרע"ה במקור הדבר של גלות מצרים, כדי שידע זאת על העתיד למנוע מישראל שלא יארע ח"ו עוה"פ, ולכן עסק בעצמות יוסף אשר מקור סיבת הגלות היה מחלקותן של שבטי יה עם יוסף הצדיק. וז"ש דעכשיו כשישראל עסקו בבזיה לקח משה את עצמות יוסף עמו, היינו הענין של עצמות יוסף הרומז על מקור גלות מצרים כדי שידעו ישראל על העתיד מה גרם להם גלות מצרים, וישתדלו מאד להזהר שלא יארע להם ח"ו עוה"פ כדבר הזה. ומשארז"ל שכל ישראל עסקו בבזיה וכו' אין לגנותו ח"ו, אלא שנותן טעם לדבר שלצד שעסקו ישראל בבזיה שהיה גמר גלות מצרים לכן התעורר משרע"ה לעסוק בעצמות יוסף, ובזה יובן מה שאמרו"ל [שם] והכתיב ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים וגו' ארחב"ח כל העושה דבר ולא גמרו ובא אחר וגמרו מעלה עליו הכתוב על שגמרו כאילו עשאו עיי"ש. ולפי דברינו מובן דלאחר שמשרע"ה לקח עצמות יוסף, נקראת המצוה ע"ש בני ישראל שגמרו הדבר, היינו שגם המה התבוננו באותו לקח לדעת סיבת גלות מצרים שהתחילה בהפירודי לבבות בין יוסף ואחיו, ובזה גמרו את מחשבתו של משרע"ה שזה היתה תכליתו מה שעסק אז בעצמות יוסף. (דברי יונה ח"א דף ש"ב – א ש"ב)

ואמרת לפרש במ"ש בפי' בשלח (יד י) וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נוסע אחריהם ויראו מאד וגו' כי הנה אחר שנשתחררו ישראל מטומאת מצרים שהיו שקועים שם במ"ט שערי טומאה ויצאו בגודל האמונה והבטחון בארץ לא זרועה היו סבורים שעתה מתחיל פרק חדש בחייהם ושוב לא יצטרכו למלחמה עם כוחות היצר והגם שיקבלו עליהם עול תורה ומצוות אבל מלחמת היצר שהיה להם במצרים לא יהיה להם עוד ואמנם נכזבה תוחלתם כי ראו שעדיין יש להם נסיונות וז"ש והנה מצרים נוסע אחריהם שעדיין כוחות היצר נוסעים אחריהם ולא נפטרו כלל מנסיונות ואמר הקב"ה למרע"ה דבר אל בני ישראל ויסעו כלומר שעליהם לדעת שעל זה נברא האדם שיתגבר תמיד על הנסיונות וכן הוא הדבר שמצרים נוסע אחריהם ועליהם ליסע ולהתחזק כנגדם, והנה כל אדם יש לו נסיונות מיוחדות כי יצרו של אדם מתגבר על כל אחד באופן מיוחד כאשר ידע אינש בנפשו ואין מנוס להשתמט מנסיונות הבע"ד ואין עצה להפטר ממנו לגמרי שא"כ הרי כבר השלים האדם את תפקידו ומה לו עוד לחיות בזה העולם אך מה שבידנו הוא להשמר עכ"פ שלא נפתח בעצמנו את הפתח לבעל דבר ולא נניח לו שייכבד עלינו את לימוד התורה ועבודת השי"ת ח"ו. (ד"ח ח"א קל"ו)

אמנם יש לבאר עוד ענין מ"ש למען תספר וגו' דהנה באמת כל מכה ומכה לא היה מאריך רק זמן מה ובדאי שאם היה המכה מאריך בלי גבול היה נשבר לבבו של פרעה ומצרים אבל השי"ת עשה כן בכוונה שיהיה תמיד התחדשות במכות אחרות ובשינוי טבע העולם בענינים אחרים כדי שיעיין יתברר האמונה בלב ישראל שהשי"ת שולט בכל הבריאה ויכול לשנות הכל כמי שעושה בשלו כי הכל בידו ית"ש וזה היה עיקר תכלית המכות, והנה באמת פליאה עצומה שהמצרים בעצמם לא התבוננו ולא הבחינו בהמכות הגדולות הבא עליהם והחריב אותם עד חרמה והניחו את עצמם ללכת שולל אחר הכבדת הלב של פרעה ועבדיו. אמנם מזה אנו רואים כח הטומאה שמשמא עיני האדם עד שאינו רואה אפילו מה שגלוי ופשוט לפניו. וכמו שראיתי מהגה"ק מוסאטמאר צ"ל שמפרש הפסוק [תהלים כח ה] טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך דלכאורה הול"ל יורה חטאים בדרך דהמונה שע"י החטאים מסמא עיני האדם ואינו יודע שחטא כלל והשי"ת ברחמיו מורה הדרך הישר להודיע להחוטא את החטאים שידע שחטא לפני השי"ת ויתעורר לשוב לפניו וז"ש יורה חטאים בדרך. (דברי יונה ח"א דף נ"ב)

והנה אמרו"ל [במדות ה.] דכל אחד מישראל לקח עמו לכה"פ שמונים חמורים טעונים כסף וזהב ממצרים אמנם אלו היחידים שלקחו עמהם הארזים הללו שהיה כובדם רב מאד הרי בודאי שהזקקו לוותר על משא של הרבה כסף וזהב שהיו יכולים לקח עמהם תמורת זה ובדאי היו הללו שנתגדלו בעיניו זה מקטנותם שתמיד הראו להם המקום שנטע שם יעאע"ה הארזים כי הלא לא היו ארזים אחרים במצרים רק שם מכיון שמצויניו שיעאע"ה הוזקק להביאו מא"י ולכן כשיצאו ממצרים השתדלו בכל כוחם לשאת הארזים עמהם, והנה כשלקחו נדבת המשכן היו האנשים המועטים הללו לנס שהמה הביאו הארזים במצרים ומסרו נפשם על כך וידעו שזכו לזה ע"י שנתגדלו בתמידות באמונה זו שעתידים לצאת ממצרים ואז יצטרכו לשאתם עמהם. (דברי יונה ח"א דף פ"ג)

ולכן עברו תחלה הצרות של גלות מצרים, היינו משועבדים לפרעה במצרים, יהודים כבר הרגישו על בשרם מה זה צרות, ובנוסף להצרות שעברו, הם גם כן קיימו תחלה מקצת מצוות במסירות נפש, המצוות שכבר נתן להם הקב"ה במרה, אח"כ עברו את הגילויים הגדולים של קריעת ים סוף, וזכו למן שנפל להם לחם מן השמים, כל זה היה הכנה לקבלת התורה, כל זה עזר להם שיהיו

ליומא דהילולא קדישא הרה"ק חיים ב"ר ארי' לייבוש זצ"ל
בעל דברי חיים מצאנז - כ"ה ניסן תרל"ו - שנה ב' ביום ד' שמיני הבעל"ט

יידעתם כי אני הי

דברי התחזקות בעניני אמונה פשוטה בזמנינו
ממרן הגה"צ זצ"ל

אמנם זה דבר מובן מאליו, שכל יהודי אומר שמע ישראל, ויודע ומבין שיש ה' אלקים שברא הכל, אבל בין להאמין ובין לדעת בידיעה ברורה ולחיות עם זה, יש כבר הבדל גדול, בודאי מאמינים בכל מה שקבלנו מאבותינו, וכשישאלו אותו האם אתה מאמין שיש השגחה פרטית, יענה בודאי שהוא מאמין, כל אחד יאמר כן, אבל החילוק הוא שאדם שעובד על עצמו, הוא חי עם זה תמיד, ואצלו זה נעשה ידיעה ברורה, וכיון שהוא ידיעה ברורה הידיעה עוזרת לו לעמוד בנסיון, משא"כ מי שהאמונה אצלו היא כידיעה חיצונית, וזה מתבטא אצלו רק בפה, ואם ישאלו אותו אם הוא מאמין שיש השגחה, בודאי יגיד שיש, אבל כשמגיע לנסיון אין האמונה עוזרת לו, ואם תשאלוהו האין נפלת בנסיון, האם אינך מאמין שהקב"ה אינו מניח לעשות כן, אז יאמר לך שישכח בשעת הנסיון, אבל באמת אמונתו הוא רק בחיצוניות, ולכן הוא שוכח זאת, ואינו נותן לו כח לעמוד בנסיון. אנשים יראי השם ועובדי השם חיים באמונה, אצלם האמונה היא בידיעה גמורה ומאד עמוקה, ולכן זה עושה רושם על כל חייהם.

היו גם גוים שאמרו שמאמינים בבורא עולם, מחמת שחקרו והגיעו למסקנא זו, כמו החוקר המפורסם איינשטיין, וכן כמה חוקרים מפורסמים, אבל הם לא שינו את דרך החיים שלהם מחמת אמונה זו, כי לא היו מוכנים באמת לעבוד על עצמם ולהקריב את חייהם למען ידיעה זו, כי הידיעה לא היתה אצלם כל כך חזקה, ולהבדיל כעין זה אנו מוצאים אצל יהודים שמאמינים בה', ומשתדלים לקיים תורה ומצוות, אבל כשמגיעים לנסיונות קשים, כבר לא יעמדו בנסיון, כי אמונתם אינה כל כך חזקה, והוא יסוד גדול בעבודת ה'.

אבל הנקודה הפשוטה בזה הוא להתקשר בכל תנועה להבוכ"ע, שיחשוב שהבורא הרי נותן לו אפשרות לעשות את התנועה הזו, ונמצא שהוא קשור אליו תמיד, וכמו שאמרו ז"ל (בר"ר פ"ד ס"ט) על הכתוב (תהלים קנ ו) כל הנשמה תהלל קה, על כל נשימה ונשימה תהלל קה. וכן"ל שעל כל תנועה ותנועה, תחשוב על הקשר שלך לבורא עולם, ממילא כל אדם שיחיה באופן כזה, יבטל את עצמו ואת רצונו להבורא יתברך שמחיה אותו בכל רגע, והתבונש מכמו תמיד, ותירא אותו, ותמסר לדינו ורצה בגורותו, תגיע אל רצונו ותהיה אחריתך לטוב, כמו שאמר הכתוב (תהלים לב י) והבוטח בה' חסד יסובבנו."

יש לדעת שאין אדם שלא יעבור בחיים דברים קשים, לכל אדם יש איזה צרה בחיים, ואינו יכול לעבור שבעים ושמונים שנה בלי שיארע לו שום דבר שאינו טוב, ואז רואים את ההבדל בין אדם שחי עם אמונה כמו שהחזק"ל מסביר, לבין אדם אחר, אדם שיודע שכל מה שנעשה בעולם הכל בא מאת ה', יש לו מנוחה ושלום בחיים, שיודע במה לתלות כל מקרה, שמאת ה' היתה זאת, וממילא הוא מרגיע את נפשו, אם על ידי שמוצא בהדבר את החסד שבו, ומדוע הוא לטובתו, ואפילו אם הוא לרעתו, הוא מבין שזה עונש משמים, והרי גם עונש הוא חסד, כדי שיהיה לו לכפרה וכדומה, וממילא כל דבר שנעשה לו הוא בעצם חסד.

אבל מי שח"ו אינו מאמין בזה בשלימות, כשמגיע לו איזה צרה וסבל אינו מוצא מנוח לנפשו, כי אין לו במה לתלותו, שהרי בעיניו מקרה רעה הוא שאירע לו, ואין זה לסיבה מסויימת, ובאמת שניהם עוברים מכאובים בשוה, המאמין והאינו מאמין, אבל החילוק ביניהם הוא, שהמאמין יש לו במה לתלות הסבל והצרה, ולכן אינו סובל כל כך, ובה' יל"פ הפסוק הנ"ל, רבים מכאובים לרשע והבוטח בה' חסד יסובבנו, היינו שהרשע עובר מכאובים רבים במשך חייו, ואין לו במה לתלותו ואין להתחזק, ואמנם גם הבוטח בה' עובר מכאובים, אבל הוא חסד יסובבנו, שהכאב והצער הוא מוקף ומסובב בחסד למרות שהוא סובל, אבל הרשע יש לו רק מכאובים, וכן"ל שאולי שניהם עוברים בשוה, אבל החילוק הוא איך הם מקבלים אותו.

הגליון הבא יו"ל

לקראת שב"ק שמיני הבעל"ט

מסופר שפעם אחת בא יהודי אחד להרה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע, והתלונן שמרגיש שאין לו תועלת מחייו וכבר אינם שווים מאומה, כולי מלא חולי ומכאוב מכף רגל ועד ראש, ואין לו נחת וכדומה, ובשביל מה הוא חי, ענהו הרה"ק שוטה שכמותך, הלא אם תזכה רק שעוד פעם אחת בחיך תוכל להניח תפילין, כבר היה כדאי כל החיים שלך, והוסיף ואמר ואפילו רק להניח תפילין באופן שאתה מניח תפילין, גם בשביל זה היה הכל כדאי. (דברי יונה ח"ב דף פ"ב)

ומסופר שפעם כיבד הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע לתלמיד חכם אחד, ונענה אותו אדם הרי איתא בירושלמי (שביעית פ"ה ה"ג) שאם אדם יודע רק מסכת אחת, ומכבדים אותו ביותר לפי שסוברים שיודע שני מסכתות חייב הוא לומר לפנייהם האמת, וא"כ רצוני לגלות שאיני יודע יותר ממאתים דפים גפ"ת, ואינו ראוי לכבוד זה, ואמר לו הרה"ק מצאנז, וכי יודע אתה כמה כבוד מגיע עבור ידיעת מאתיים דפים גפ"ת. (דברי יונה ח"ב דף קפ"ה)

ומסופר על מרן הגה"ק מצאנז זי"ע ששלח פעם מעות צדקה לעניים ע"י בנו הגה"ק רבי אהרן הרב מקרייז זצ"ל, כשהיה עדיין קטן, והעיר לו הגבאי שאינו נכון לשלוח ע"י קטן סכומים גדולים כאלו שיתכן שיקח מהמעות לעצמו ח"ו וכדומה, והשיב לו הרה"ק מצאנז דאם הייתי חושד באחד מיו"ח שהמה עלולים לנגוע במה שאינו שלהם, הייתי טובע אותם בים עוד בקטנותם ל"ע, והרגשה זו צריכים להשריש בקרב הלב להתרחק מכל צד גול או חיוק במה שאינו שלו, ואדרבה לעומת זה להשתדל לשמור ולהציל כל רכוש שלא יוזק ח"ו. (דברי יונה ח"א דף י"ח)

וידוע שאצל הדברי חיים זצ"ל היו חסידים יושבים בבית מדרשו והיה נותן להם כדי מחייתם בכל ערש"ק, ופעם התאוננו לפניו על שני דברים א' שמוטב אם היו מקבלים ביום ה' שאז בניקל יותר להכין על צרכי שבת והב' שיש להם עגמ"נ מהדוחק ואם היה מוסיף להם עוד פרוטה זה היה מיקל עליהם ביותר. והשיב להם שהתיישב בדבר ואח"כ אמר שעל משאלתם ליתן ביום ה' על זה מסכים אבל על שאלתם להוסיף להם פרוטה כדי למנוע העגמ"נ לא יוכל למלאות משאלתם כי בשמים חשוב מאד העגמ"נ והגיעה של ישראל הרבה יותר מכפי ערכה של פרוטה. (דברי יונה דף קל"ה)

ובמסופר ממרן מצאנז זצ"ל שפעם באמצע לימודו הפסיקו אחד באיזה ענין בלתי נחוץ ואמר לו הרה"ק זצ"ל שאם רוצה להפסיקו א"כ הוא מזמין להתארת ולאכול יחד עמו והסביר לו דכוותו עמשאמרז"ל [חגיגה יב:] דהמפסיק ממשנתו מאכילין אותו גחלי רתמים ומכיון שהוא הגורם להפסיקו יצטרך לאכול יחד עמו הגחלי רתמים. ולפי"ז רמז בפסוק לא תבערו אש וגו' שלא יתבטלו מלימוד התורה בזמן הקדוש המיוחד ביותר ללימוד התורה כי ח"ו ע"י הביטול גורמים לבער האש של גחלי רתמים. (ד"י ח"א דף קכ"ג)

זכותו הגדול והקדוש יגן וימליך טוב בעד כל קהל ישראל אמן

לשנה הבאה
פירושלים

א פרייליכן
בשר'ן פסח
שמחת יו"ט

הפערבים
פערבת "אוצר יונה"
זועד להוצאת ספרי פרן הגה"צ זצ"ל

יו"ל ע"י מערכת אוצר יונה - 509-1254 (438)

צו באקומען דעם גליון וועבנטליך שיקט א אי-מעיל צו

divrelyona@gmail.com